

چگونه از فساد؛ بدور و سالم بمانیم

دکتر سید محمد مهدی غمامی

معاون تحقیقات، آموزش و حقوق شهروندی؛ معاونت حقوقی رییس جمهور

زمستان 1401

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

فساد: زلزله ای ویرانگر

امام خامنه ای (مد ظله العالی)

"عدالت و مبارزه با فساد: این دو لازم و ملزوم یکدیگرند. فساد اقتصادی و اخلاقی و سیاسی، توده‌ی چرکین کشورها و نظامها و اگر در بدنه‌ی حکومتها عارض شود، زلزله‌ی ویرانگر و ضربه‌زننده به مشروعیت آنها است؛ و این برای نظامی چون جمهوری اسلامی که نیازمند مشروعیتی فراتر از مشروعیت‌های مرسوم و مبنائی‌تر از مقبولیت اجتماعی است، بسیار جدی‌تر و بنیانی‌تر از دیگر نظامها است."

(توصیه چهارم بیانیه گام دوم انقلاب)

چیستی فساد

▶ فساد خروج از ریل شکلی و ماهوی قانون برای تامین منافع شخصی

▶ تعریف قانونی:

«فساد هرگونه فعل یا ترک فعلی است که توسط هر شخص حقیقی یا حقوقی به صورت فردی، جمعی یا سازمانی که عمداً و با هدف کسب هرگونه منفعت یا امتیاز مستقیم یا غیرمستقیم برای خود یا دیگری، با نقض قوانین و مقررات کشوری انجام پذیرد یا ضرر و زیانی را به اموال، منافع، منابع یا سلامت و امنیت عمومی و یا جمعی از مردم وارد نماید نظیر رشاء، ارتشاء، اختلاس، تبانی، سوءاستفاده از مقام یا موقعیت اداری، سیاسی، امکانات یا اطلاعات، دریافت و پرداختهای غیرقانونی از منابع عمومی و انحراف از این منابع به سمت تخصیصهای غیرقانونی، جعل، تخریب یا اختفاء اسناد و سوابق اداری و مالی»

قلمرو فساد

- الف - افراد مذکور در مواد (۱) تا (۵) قانون مدیریت خدمات کشوری مصوب ۸/۷/۱۳۸۶
- ب - واحدهای زیر نظر مقام رهبری اعم از نظامی و غیر نظامی و تولیت آستانهای مقدس با موافقت ایشان
- ج - شوراهای اسلامی شهر و روستا و مؤسسات خصوصی حرفه ای عهده دار مأموریت عمومی نظیر کانون کارشناسان رسمی دادگستری، سازمان نظام پزشکی و سازمان نظام مهندسی
- د - کلیه اشخاص حقیقی و حقوقی غیر دولتی موضوع این قانون

راهکار 1: بگوییم راهی جز قانون نیست

- ▶ کارمندان دستگاه های اجرایی مکلف می باشند در حدود قوانین و مقررات، احکام و اوامر رؤسای مافوق خود را در امور اداری اطاعت نمایند، **اگر کارمندان حکم یا امر مقام مافوق را برخلاف قوانین و مقررات اداری تشخیص دهند، مکلفند کتباً مغایرت دستور را با قوانین و مقررات به مقام مافوق اطلاع دهند.** در صورتی که بعد از این اطلاع، مقام مافوق کتباً اجرای دستور خود را تأیید کرد، کارمندان مکلف به اجرای دستور صادره خواهند بود و از این حیث مسؤلیتی متوجه کارمندان نخواهد بود و پاسخگویی با مقام دستور دهنده می باشد.
- ▶ کارمندان دستگاه های اجرایی موظف می باشند که وظایف خود را با دقت، سرعت، صداقت، امانت، گشاده رویی، انصاف و تبعیت از قوانین و مقررات عمومی و اختصاصی دستگاه مربوطه انجام دهند و در مقابل عموم مراجعین به طور یکسان و دستگاه ذی ربط پاسخگو باشند. هر گونه بی اعتنایی به امور مراجعین و **تخلف از قوانین و مقررات عمومی ممنوع** می باشد.

راهکار 2: تکالیفمان را بدانیم

▶ تکالیف قانونی عام مدیران:

الف) مدیران:

۱- بدون فوت وقت از شروع یا وقوع مفاسد در حوزه مأموریت خود بلافاصله باید مراتب را **به مقامات قضائی و اداری رسیدگی کننده به جرائم و تخلفات** گزارش نمایند، در غیر این صورت مشمول مجازات حبس از شش ماه تا دو سال به انقصال موقت از شش ماه تا دو سال می شوند.

۳- دستگاه های اجرایی موظفند علاوه بر **نظارت مستقیم مدیران از طریق انجام بازرسی های مستمر داخلی** توسط بازرسان معتمد و متخصص بر عدم اخذ رشوه و سواستفاده از مقام اداری، استفاده از هر گونه امتیاز، تسهیلات، حق مشاوره، هدیه و موارد مشابه نظارت مستقیم نمایند. در صورت تخلف؛ کسر یک سوم از حقوق، مزایا و عناوین مشابه و یا انقصال از خدمات دولتی برای مدت یک ماه تا یک سال را برای فرد متخلف صادر نمایند.

۳- پرونده افراد حقیقی و حقوقی رشوه دهنده به کارمندان دستگاه های اجرایی را جهت رسیدگی و صدور حکم قضایی به **مراجع قضایی** ارجاع نمایند.

۴- مدیران و سرپرستان بلافصل، مسؤول نظارت و کنترل و **حفظ روابط سالم کارمندان خود در انجام وظایف محوله** می باشند و در مورد عملکرد آنان باید پاسخگو باشند. در صورتی که کارمندان مزبور با اقدامات خود موجب ضرر و زیان دولت گردند و یا تخلفاتی نظیر رشوه و یا سواستفاده در حیظه مدیریت مسؤولین مزبور مشاهده و اثبات گردد، علاوه بر برخورد با کارمندان خاطی با مدیران و سرپرستان کارمندان (حسب مورد) نیز **که در کشف تخلف یا جرایم اهمال نموده باشند مطابق قوانین مربوط، با آنان رفتار خواهد شد.**

۵- پرداخت هرگونه وجهی خارج از محل مصوب و یا بدون تامین بار مالی پیشینی، تصرف در اموال عمومی است.

راهکار 2: تکالیفمان را بدانیم

► تکالیف قانونی عام کارمندان:

- ۱- هر یک از کارکنان دستگاههای موضوع این قانون که در حیطه وظایف خود از وقوع جرائم مذکور در دستگاه متبوع خود مطلع شود مکلف است **بدون اطلاع سایرین مراتب را به صورت مکتوب و فوری به مسؤول بالاتر خود و یا واحد نظارتی** گزارش نماید در غیر این صورت مشمول مجازات فوق می شود.
- ۲- **تصدی بیش از یک پست سازمانی** برای کلیه کارمندان دولت ممنوع می باشد.
- ۳- **نه گفتن** به کلیه مصادیق فساد یا مشتبه به فساد (**در تور** مفسدین نیفتید)

راهکار 2: تکالیفمان را بدانیم

▶ تکالیف خاص بازرسان و ناظران و ذیحسابان:

الف) بازرسان، کارشناسان رسمی، حسابرسان و حسابداران، ممیزین، ذی حسابها، ناظرین و سایر اشخاصی که مسؤول ثبت یا رسیدگی به اسناد، دفاتر و فعالیتهای اشخاص حقیقی و حقوقی در حیطه وظایف خود می باشند موظفند در صورت مشاهده هرگونه فساد موضوع این قانون، چنانچه ترتیباتی در قوانین دیگر نباشد، مراتب را به مرجع نظارتیبا قضائی ذی صلاح اعلام نمایند. متخلفین به **سه سال محرومیت یا انفصال از خدمت در دستگاههای مشمول این قانون و یا جزای نقدی به میزان دو تا ده برابر مبلغ معاملات بزرگ** مذکور در قانون برگزاری مناقصات و نیز **لغو عضویت در انجمنها، مؤسسات و اتحادیه های صنفی و حرفه ای و یا هر دو مجازات محکوم می شوند.**

ب) در صورتی که بر اساس گواهی خلاف واقع ذیحساب نسبت به تأمین اعتبار و یا اقدام یا دستور وزیر یا رییس مؤسسه دولتی یا مقامات مجاز از طرف آنها زائد بر اعتبار مصوب و یا بر خلاف قانون وجهی پرداخت یا تعهدی علیه دولت امضاء شود هر یک از این تخلفات در حکم تصرف غیر قانونی در وجوه و اموال دولتی محسوب خواهد شد.

ج) در صورتی که ذیحساب انجام خرجی را بر خلاف قانون و مقررات تشخیص دهد، مراتب را با ذکر مستند قانونی مربوط کتباً به مقام صادرکننده دستور خرج اعلام می کند. مقام صادرکننده دستور پس از وصول گزارش ذیحساب چنانچه دستور خود را منطبق با قوانین و مقررات تشخیص داده و مسؤلیت قانونی بودن دستور خود را کتباً با ذکر مستند قانونی به عهده بگیرد و مراتب را به ذیحساب اعلام نماید. ذیحساب مکلف است وجه سند هزینه مربوط را پس از ضمیمه نمودن دستور کتبی متضمن قبول مسؤلیت مذکور پرداخت و مراتب را با ذکر مستندات قانونی مربوط به وزارت امور اقتصادی و دارایی و رونوشت آن را جهت اطلاع به دیوان محاسبات کشور گزارش نماید.

با سپاس از حسن توجه

برای خودمان و خانواده مان

خودمان را حفظ کنیم